עין משפט
נר מצוה

קח א מיי' פ"ד מהל' ק"פ הלכה ג:
קט ב מיי' פ"א מהל' פסולי המוקדשין הלכה לא:
קי ג מיי' פ"ו מהלכות איסורי מזבח הל' ו:
קיא ד שם הלכה ח:
קיב [ה מיי' פי"ב מהל' תרומות הלכה יא]:

מוסף רש"י

כל שפסולו בגופו. כגון פיגול נותר טמא ויוצא, ישרף מיד. ואין צריך להמתין (לקמן עג:). **בדם ובבעלים.** כגון נשפך הדם וכגון פסח שמתו בעלים או נטמאו אחר זריקה, דעכשיו פסח כשר הוא אלא שאין לו אוכלין (שם). **תעובר צורתו.** ימתינו לו עד שתעובר ממנו צורת בשר, דכיון דאין פסולו חמור לא שרפינן קדשים בבזיון, ועיבור צורה הוא פסול לינה, דהוה ליה פסולו בגופו (שם). **אפילו פיגול.** דפסול חמור הוא ופסול דאורייתא הוא (מנחות נ:). **בארעא דחשוכא.** בבבל שהיא מצולה (יומא נז.) דבבל עמוקה היא דכתיב (ישעיה מד) האומר לצולה חרבי (מנחות נב.). **דורכן פחות פחות מכביצה.** פחות מכביצה אוכל טמא אין מטמא אחרים (לעיל לג:). **שתהא חיותן בכלי.** שלא יטול מן המעין בכלי אחר ויתן לתוך זה, אלא בכלי זה ישאבם מן המעין (סוטה טז:).

רבינו חננאל

כל שפסולו בגופו ישרף מיד בדם ובבעלים תעובר צורתו, כלומר כל זמן שיתכן שיאכל מניחין אותו שמא יבוא אליהו ויתירנו באכילה עד שיסריח ויעשנה נותר ובשר לא יבשר אפשר להאכל ועל כל יצא לשרפה, קתני מיהא כל שפסולו בגופו ישרף מיד. פירוש לול ארובה כמו ובלולין יעלו. ושנינן האי תנא כבר אפילו פגול שאינו מרצה לעולם והוא ודאי פסול הגוף טעון עיבור צורה דיליף עון מנותר. ותוב מותיב עליה מהא, נטמא הבשר או נפסל או יצא חוץ לקלעים כו'. קתני מיהא אם זרק הורצה וכי פסול הגוף בר הרצאה הוא. ומשני רבי שמעון בן לקיש מאי נפסל דקתני נפסל בטבול יום, דלא מסח דעתיה ותרי גוני טומאה הוי. ר' ירמיה פשיט ליה לבעיא דרבה בר מתנה מהא דאמר ריש לקיש מי החג שנטמאו השיקן במים ואחר כך הקדישן טהורין, הקדישן ונטמאו ואחר כך השיקן טמאין. פירוש כיצד משיקן נותנה בכלי גללים או בכלי אבנים או בכלי אדמה. וממלא אותו הכלי מן המים ומטבילן במי מקוה כדי שיהיו מי מקוה צפין עליו, ועלתה להם טהרה, והיינו השקתן וכבר פירשנוה ביום טוב. פירוש הקדיש מים, לנסך אותם בחג ונטמאו והשיקן, פירוש ושיקען במי מקוה לטהרן, ואע"פ שנכנסו תחת המים שנמצאו כאלו זרועים הם במקוה לא עלתה להם טהרה. שאין הזריעה מטהרת בהקדש, כך שתילי תרומה אע"פ ששיקען וזרען בקרקע לא עלתה להם התרה. ומאי אסורה אסורה לכהנים. א"ל **אביי לרב דימי בקדושת כלי קאמרת**, כגון אילו מי החג וכיוצא בהן שנקדשו בכלי הקדש, עבדו בהן רבנן מעלה שאין זריעה מטהרת בהקדש שנקדש בכלי הקדש, אבל אם הקדישו קדושה בפה שאמר זה קדש ועדיין לא בא בכלי קדש הא מיבעי לי, [אין] יש לו זו המעלה שהרי כבר נקדש או לא. אמר לו זו בהדיא לא שמעתי כיוצא בה שמעתי, דאמר רבא בר בר חנה אמר ר' יוחנן ענבים שנטמאו דרכן ואח"כ הקדישן טהורין, הקדישן ואח"כ דרכן טמאין, הרי ענבים הללו קדושת פה נינהו שעדיין לא באו בכלי, כי עדיין אינם יין להנסך, ואפילו הכי עבוד להו מעלה. ודחי רב יוסף ואמר, הני ענבים דאמר רבי יוחנן ענבים דתרומה הן דקדושת הפה דידהו קדושה גמורה היא, וכיון שאמר הרי אלו תרומה כקדושת כלי דמיא קדושתן, אבל קדש דבעו כלי כגון ניסוך המים וניסוך היין וכיוצא בו, בפה בלא קדושת כלי לא עשו בהן מעלה. **ואקשינן** אהא ומי אמר ר' יוחנן הכי ענבים שנטמאו דורכן דרכן דקתני נמי פחות פחות מכביצה. איבעית אימא התם דאמר רבי יוחנן פחות פחות מכביצה, דנטמאו בוולד ראשון דהוו ענבים שני, ושני עושה שלישי בתרומה, לפיכך דורכן פחות פחות מכביצה, והני דורכן כולן כאחד כגון שנטמאו בוולד שני, דהוו להו ענבים שלישי, ואין שלישי עושה רביעי בתרומה. **אמר רבא אף אנן נמי תנינא**, דבקדושת כלי עבדו בהו מעלה, דכתיב ונתן עליו מים חיים אל כלי שתהא חיותן בכלי, מדקאמר ונתן אלמא (עיקרן) [דעקורין] מן המעין הן ותלושין נינהו, והדר קרי להו מים חיים אל כלי אלמא מחוברים נינהו.

א) כל שפסולו בגופו ישרף מיד בדם ובבעלים תעובר צורתו ויוצאין לבית השריפה א"ל האי תנא תנא דבי רבה בר אבוה הוא ב) דאמר אפילו פיגול טעון עיבור צורה ג) איתיביה נטמא או שנפסל הבשר או שיצא חוץ לקלעים רבי אליעזר אומר יזרוק רבי יהושע אומר ב לא יזרוק ומודה רבי יהושע שאם זרק הורצה מאי נפסל לאו בהיסח הדעת אי אמרת בשלמא פסולי טומאה הוי היינו דמשכחת לה דמרצי ציץ אלא אי אמרת פסול הגוף הוי אמאי הורצה ד) (ציץ) מאי נפסל נפסל בטבול יום אי הכי היינו טמא תרי גווני טמא כי סליק רבין אמרה לשמעתיה קמיה דר' ירמיה ה) ואמר בבלאי טפשאי משום דיתבי בארעא דחשוכא אמריתון שמעתתא דמחשכו לא שמיע לכו הא דרבי שמעון בן לקיש משמיה דר' אושעיא ג מי החג שנטמאו השיקן ואחר כך הקדישן טהורין הקדישן ואח"כ השיקן טמאים מכדי זריעה נינהו מה לי השיקן ואח"כ הקדישן מה לי הקדישן ואחר כך השיקן אלמא ד אין זריעה להקדש הכא נמי אין זריעה לתרומה יתיב רב דימי וקאמר לה להא שמעתא אמר ליה אביי הקדישן בכלי קאמר אבל בפה לא עבוד רבנן מעלה או דילמא בפה נמי עבוד רבנן מעלה אמר ליה זו לא שמעתי כיוצא בה שמעתי דאמר ר' אבהו אמר רבי יוחנן ענבים שנטמאו דרכן ואח"כ הקדישן טהורים הקדישן ואח"כ דרכן טמאין והא ענבים דקדושת פה נינהו ואפילו הכי עבוד רבנן מעלה אמר רב יוסף ענבים קאמרת הכא ה בענבים של תרומה עסקינן דקדושת פה דידהו כקדושת כלי דמיא אבל הני דבעי כלי בפה לא עבוד רבנן מעלה דרכן ואפילו טובא ומי אמר רבי יוחנן הכי והאמר רבי יוחנן ו) ענבים שנטמאו דורכן פחות פחות מכביצה איבעית אימא הכא נמי פחות פחות מכביצה ואבע"א התם דנגעו להו בראשון דהוו להו אינהו שני הכא דנגעו בשני דהוו להו שלישי א] אמר רבא אף אנן נמי תנינא 1 ונתן עליו מים חיים אל כלי ז) שתהא חיותן בכלי ונתן אלמא תלושין נינהו והא מחוברין נינהו אלא

כל שפסולו בגופו. פסול ודאי ובבשר עצמו ישרף מיד: **בדם.** כגון נשפך הדם: **ובבעלים.** כגון נטמאו בעלים והפסח קיים ואין כאן מי שיאכלנו. ודם אע"פ שפסול גמור הוא אפילו הכי הואיל ואינו כבשר עצמו בעי עיבור צורה: **תנא דבי רבה בר אבוה.** עיקר מילתא לא ידענא היכא וטעמא דמילתיה בכילד צולין ח): **אפילו פיגול.** שפסול הגוף הוא טעון עיבור צורה והכא לא מצי לשנויי כדמשני לקמיה מאי פסולי חטאת העוף שנפסלו בטבול יום דהיינו טומאה וצורה למה לי: **רבי אליעזר אומר יזרוק.** את הדם. ר' אליעזר לטעמיה דאמר בכילד צולין ט) דם אף על פי שאין בשר: **רבי יהושע אומר לא יזרוק.** ר' יהושע לטעמיה דאמר י) אם אין בשר אין דם ויוצא חוץ לקלעים בבשר קדשי הקדשים קאמר שמחיצה שלהן חומת עזרה כדכתיב בכולהו כ) בחצר אהל מועד יאכלוה ואם יצאת נפסלת כדילפינן בכילד צולין ל) מאל הקודש פנימה מ): **מאי נפסל לאו בהיסח הדעת.** בתמיה. דכיון דתנא נטמא ויצא מאי פסול איכא תו אי נפסל בעבודת דם כגון במחשבת חוץ למקומו וחוץ לזמנו לא קרי נפסל בשר שהרי אף הדם נפסל ובהא לא נימא ר' אליעזר יזרוק: **אי אמרת בשלמא פסול.** חשש טומאה הוא משום הכי מודה רבי יהושע שאם זרק הורצה דאפילו נטמא ודאי ואע"ג דטומאה פסול הגוף הוי מרצה ציץ ולכתחלה לא יזרוק דקא סבר ריצוי ציץ בדיעבד הוא ויוצא אע"ג דלא מהני ליה ציץ הורצה בדיעבד דאע"ג דרבי יהושע בעי תרתי דם ובשר מיהו הואיל והבשר בעין ופסול יוצא פסול מחמת דבר אחר הוא חשבינן ליה פסול חסרון מחיצות בפרק קמא דמנחות בסופו נ) איכא למימר בדיעבד הורצה: **אלא אי.** היסח הדעת פסול הגוף הוא וציץ נמי לא מרצי עליה אמאי הורצה: ה"ג **אלא אי אמרת פסול הגוף הוי אמאי הורצה** ולא גרסינן **פסול הגוף מי קא מרצי ציץ.** דהא פסול יוצא נמי לא מרצי ציץ כדאמרינן בפרק קמא (דף טז:) הא אינו נושא אלא עון טומאה: **נפסל בטבול יום.** וטעמא משום ציץ: **אמרה קמיה דר' ירמיה.** הא דרב ששת לעיל דאסורין מלאכול משום היסח הדעת הוא: **שמעתתא דמתשכן.** כשאין יודעין טעמו של דבר בודין מלבם טעם שאינו: **אתרא דמחשכא.** בבל עמוקה: **לא שמיע לכו כו'.** ומכאן יכולין ללמוד טעמה של משנה דאסורין מלאכול משום מעלה דאף על גב דמהניא זריעה לחולין עבוד רבנן מעלה דלא תהני לתרומה להעלות לה טהרה גמורה להיתר אכילה ומיהו מלטמא טהרו דלהא לא עבוד מעלה: **מי החג.** כגון של ניסוך המים דשבת שבתוך החג היו ממלאין אותן מערב שבת וכשנטמאו אין יכולין לילך ולמלאות מן השילוח בשבת וטורח הוא למלאות מבור הגדול בגלגל והלך והשיקם באמת המים שבעזרה ומים סלקא להו השקה דזו היא זריעתן משעברו עליהן מי המקוה ונעשה חיבור ובטלו: **ואח"כ הקדישן.** שעדיין לא קרא עליהן שם או לא קידשו בכלי שרת טהורין: **אין זריעה להקדש.** לטהרו בכך דמעלה עשו בקדשים הכא נמי אין זריעה לתרומה דמעלה עשו: **להא שמעתא.** דרבי אושעיא: **הקדישן בכלי שרת קאמרת.** דכיון דקדושין הן קדושת הגוף עבדינהו להו רבנן מעלה אבל משום קדושת פה דמלאן בכלי חול לשם חג לא עבדי להו מעלה ומהניא להו השקה: **זו לא שמעתי.** במעלה זו דזריעה לא שמעתי אם בפה אם בכלי אבל במעלה אחרת שמעתי דאף בקדושת פה עבדוה רבנן ואיכא למילף מינה דהוא הדין לכל מעלות שבקודש: **דרכן ואחר כך הקדישן טהורות.** לנסכים. ור' יוחנן לטעמיה דאמר לעיל [לג:] משקין מיפקד פקידי ולא קבילי טומאה עם האוכל. ולקמיה מפרש היכי דריך להו: **הקדישן ואח"כ דרכן טמאות.** קא ס"ד הקדיש יינו לנסכים: **טמאות.** דעבוד רבנן מעלה בקדשים דמיטמא משקה עם האוכל ולא אמרינן בהו משקין מיפקד פקידי. והא ענבים קדושת פה הן דאי נמי נתנן לכלי אין כלי מקדשן דאין כלי שרת מקדשין אלא דבר הראוי לו כדילפינן בשחיטת קדשים ס) גבי מזבח שנאמר [שמות כט] כל הנוגע במזבח יקדש שומע אני בין ראוי בין שאינו ראוי תלמוד לומר עולה וכלי שרת דומיא דמזבח נפקא לן התם: **בענבים של תרומה.** והאי הקדישן קדושת תרומה קאמר דבתרומה לא שייכא קדושת כלי לא ביין ולא בענבים: **אבל הני.** מי החג: **דרכן ואפילו טובא.** לעיל קמהדר. אמרת דרכן ואחר כך הקדישן טהורות ואפילו טובא בבת אחת בתמיה והא אמרת לעיל פחות פחות מכבילה דאי יותר הא איטמו משקין בכבילה מיניאת טיפה ראשונה טומאת האוכל שהרי יש בה כשיעור: הכי גרסינן **אי בעית אימא הכא נמי בפחות מכבילה ואי בעית אימא התם דבעינן פחות מכבילה שנגעו ענבים בראשון.** כגון טמא שרץ או טמא נבילה וכל שכן טמא מת דכיון דהוו ענבים שני טימאו את המשקין בכבילה משיאאת טיפה ראשונה ואף על פי שהן חולין דכל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחלה. ושני עושה שלישי בתרומה לא גרסינן דהא בחולין עסקינן דאי בתרומה הא אמרן דעבוד מעלה שמטמא משקה עם האוכל: **הכא דנגעו.** ענבים בשני דהוו להו שלישי ענבים שנעשו על טהרת תרומה משכחת בהו שלישי הלכך דרכן ואחר כך הקדישן שקרא להן שם תרומה טהורין ואפילו דרך הרבה יחד שהאוכל שלישי לא עשה למשקה כלום ומתחלה לא נטמאו עם האוכל דקודם קריאת שם לא עבוד מעלה הקדישן לתרומה ואח"כ דרכן טמאין דמקריאת שם חלה המעלה עליהן ונעשה המשקין כאוכל הכל אחד: **אף אנן נמי תנינא.** דעבוד רבנן מעלה בקדשים ואפילו בקדושת פה: **שתהא חיותן בכלי.** באותו כלי עצמו שהוא מקדש בו מי חטאת באפרן צריך למלאותו מן המעין ולא ימלאם בכלי אחר ויערס לתוך זה וכתב ונתן דמשמע תלושין דמותר למלאותו בכלי אחר ויערס לתוך זה: אלא

שאם זרק הורצה. אף על גב דאין ציץ מרצה על היוצא רבי יהושע סבר זריקה מועלת ליוצא כרבי עקיבא דריש מעילה (דף ו:) דאמר זריקה מועלת להוציא בשר מידי מעילה וכל שכן להרצאה דהא רבי אליעזר דאמר הכא יזרוק קאמר התם דלהוצאה ממעילה לא מהניא א: **ונתן** אלמא תלושין והא מחוברין נינהו. פירוש דונתן משמע דחשיב להו תלושין והיינו לענין קבלת טומאה אף על פי שהן מחוברין ב והשתא מייתי ראיה דאין השקה להקדש מן התורה וכן בתרומה נמי עבוד רבנן מעלה ופ"ה דחוק:
כוסמין

מסורת הש"ס

א) לקמן עג: פב:, ב) ג"ז שם מנחות נ:, ג) לקמן עז: [זבחים קד.], ד) ל"ג, ה) יומא נז. זבחים ס: מנחות נב., ו) [לעיל לג:], ז) סוטה טז:, ח) [לקמן פב:], ט) [לקמן עז.], י) [שם], כ) [ויקרא ו], ל) [לקמן פב.], מ) [ויקרא י], נ) [דף יב.], ס) [זבחים פג:],

תורה אור השלם

1. וְלָקְחוּ לַטָּמֵא מֵעֲפַר שְׂרֵפַת הַחַטָּאת וְנָתַן עָלָיו מַיִם חַיִּים אֶל כֶּלִי: במדבר יט יז

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ונתן וכו' ופ"ה דחוק. עיין בר"ש פ"ט מ"ג דפרה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמרא אמר רבא אף אנן נמי תנינא וכו'. נ"ב ל"ע דעל זה לא שייך אף אנן נמי תנינא כיון דלאו בלשון הברייתא אלא מתמת דש"ס אמרו אבל בתמורה י"ב ע"ב איתא כן וכמ"ש שם בגליון יעוש"ה כי בש"ס שלנו אינו אבל מלאתי כן בילקוט רמז תשס"ג:

מוסף תוספות

א. וכיון דקסבר דזריקה מועלת בפסול יוצא ודאי מרצה הציץ. תוס' ר"פ.
ב. אפי' חיברן למים חשיבי כתלושין ואין זריעתן מטהרתן. תוס' הרא"ש.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

חלה מעלה. בעלמא הוא מדרבנן בכלי ומקמכוה רבנן לקלקל: **הכא מי מעלה.** בעלמא הוא דלין זכיעה לתרומה ומקורין מלמכול: **סניגא.** לעבוד רבנן[מ] מעלה בקדשים לפילו מדאורייתא: **בקדשים נמי.** אם טומאה בשר בקדש היא כגון זב וזבה ויולדת: **ובכשר.** כל טהור יאכל וגו' וי"ו יתירה לדבות עליס ולבוזה של קודש לטומאה וקלי מלעיל והכשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל והכשר: **מיטמויי ניגמו.** בתמיה. הלי לאו אוכל ניגמו: **מתני' אלו דבריס שאדם יולא בהן ידי חובתו.** משום סובא מלה גלילה דלשון שהוא מחויב לאכול מלה כדכתיב (שמות יג) בערב תאכלו מלות: **שיבולת שועל.** לבייג"ל שיבולת שלה עשוי כזנב שועל: **שיפון.** שיגל"ל: **יולאין בדמאי.** תבואה הגלקחת מעם האכץ והיא נקרלת דמאי ספק עשרה ספק לא עשרה ומייבו חכמים להפריש מעשרותיה מספק ואם אכל מלה ממנה ולא הפריש מעשר ממנה יפה: **ובמעשר ראשון.** של לויים: **שנטלה תרומתו.** תרומת מעשר לכהן ומכאן ואילך המעשר מותר לזרים: **והקדש נחלה ובתרומה.** לפל ישראל בתרומה לא כלילף לקמן (ע"ב) לא תאכל עליו מלות מי שעטת ימים תאכל עליו מלות מי שאיטו מוזהר על תימולו אלא משום תמץ אתה יולא בו ידי חובת אבל לא מי זה שאסור מחמת איסור אחר: **ולא במעשר שני.** מון לירושלים: **עשאן לעצמו.** לאם תולה וגזיר: **אין יולאין בהן.** ואפילו לא אחט הזבח עליהן ולא קרא אם עליהן אלא שעשאן לדעת כן וטעמא מפרש בגמ' [לא.]: **נמכור בשוק.** לגורכי לחמי תולה וגזירות יולא בהן אם לא מכר להן וטעמא מפרש בגמרא [לא.]: **גמ' מן חיטין.** לעניו תרומה דאין תורמין ממין על שאיטו מינו ותורמין מיטין על כוסמין: **דישרא.** שיגל"ל: **גולני.** מיספילט"ל בלע"ז: **שניני פעלא.** לבייג"ל. פעלא בלע"ז: **דבריס הבאין לידי חימוץ אדם יולא בהן.** משום מלה אם עשאן מלה: תורז ולוסן אין עושין ממך ואם מחמיצין אותן מסריחין: **אוסר בחורז ודוחן.** לאכול חימוי מבעיל בפסח. יש מפרשים למנחות משום דכל המנחות בחות מלה ואיכוז אלא משום דהוו להו מי פירות ומי

בוסמין מין חיטין שיבולת שועל ושיפון מין שעורין. רש"י פירש לעניו לאין תורמין ממין על שאין מינו וי"ל תומר דבמתות בפרק ר' ישמעאל (דף ע.) מוכח בהדיא דבריית לעניו אלה מיתני' א יש מקשין דתנן במסכת אלה (פ"ד מ"ג) החיטה אינה מצטרפת עם הכל חוץ מן הכוסמין והשעורין מצטרפין עם הכל חוץ מן החיטין אלמא כוסמין בהדי שעורין שפיר דמי ותומר ר"י דכוסמין מין חיטין כלומר אף מין חיטין וכל שכן מין שעורין שיבולת שועל ושיפון מין שעורין ולא מין חמין והא דתניא התם בריש מסכת משאה דבריס מייבין בחלה החיטין והשעורין והכוסמין ושיבולת שועל ושיפון הרי אלו מייבין בחלה ומצטרפין זה עם זה תומר ר"י דמשמי בירושלמי כאן בגשוך וכאן בגלול פי' בגשוך שכל אחת ואחת נעשה עיסה בפני עלמה ואחר כן נאכו ומתאבלו יחד התם ולאי אין מצטרפין כולם אלא כמו שמפורשין בגלול שכל הקמחים גילוסים יחד ועשו מהן עיסה בהיתי כולם מצטרפים לחמשיבן כולם כאחד:

ומי

אלא מעלה הכי נמי מעלה אמר רב שימי בר אשי אף אנן נמי תנינא [ב]**טבל ועלה** [א]**אוכל במעשר** [ב]**העריב שמשו אוכל בתרומה בתרומה אין בקדשים לא אמאי טהור הוא אלא** [ג]**מעלה ה"נ מעלה אמר רב אשי אף אנן נמי תנינא** [1] [ג]**והבשר לרבות את העצים ולבונה עצים ולבונה בני איטמויי ניגהו אלא** [ד]**מעלה הכא נמי מעלה: מתני' אלו** [2]**דברים שאדם יולא בהן ידי חובתו בפסח בחמים בשעורים בכוסמין ובשיפון ובשיבולת שועל ויוצאין בדמאי ובמעשר ראשון שנטלה תרומתו ובמעשר שני והקדש שנפדו והכהנים בחלה ובתרומה אבל לא בטבל ולא במעשר ראשון שלא נטלה תרומתו ולא במעשר שני והקדש שלא נפדו חלות התודה ורקיקי נזיר עשאן לעלמן אין יולא בהן עשאן למכור בשוק ויוצאין בהן: גמ'** [ה]**תנא** [ו]**כוסמין מין חיטין שיבולת שועל ושיפון מין שעורין כוסמין גולבא שיפון דישרא שיבולת שועל תעלא** [ז]**הני אין אורז ודוחן לא מנהני מילי** [ח]**אמר רבי שמעון בן לקיש וכן תנא דבי רבי ישמעאל וכן תנא דבי ר' אליעזר בן יעקב אמר קרא** [3]**לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות דברים הבאים לידי חימוץ אדם יולא בהן ידי חובתו במצה יצאו אלו שאין באין לידי חימוץ אלא לידי סירחון מתניתין דלא כרבי יוחנן בן נורי דאמר אורז מין דגן הוא וחייבין על חימוצו כרת** [ט]**דתניא רבי יוחנן בן נורי אוסר באורז ודוחן מפני שקרוב להחמיץ איבעיא להו שקרוב להחמיץ דקדים ומחמיץ או דילמא קרוב להחמיץ הוי חמץ גמור לא הוי תא שמע דתניא** [י]**אמר רבי יוחנן בן נורי אורז מין דגן הוא וחייבין על חימוצו כרת ואדם יולא בו ידי חובתו בפסח וכן** [יא]**היה רבי יוחנן בן נורי אומר קרמית חייבת בחלה מאי קרמית אמר אביי שיצניתא מאי שיצניתא אמר רב פפא שיצניתא דמשתכחא ביני כליתא אמר רבה בר בר חנה אמר ריש לקיש** [יב]**עיסה שנילושה ביין ושמן ודבש אין חייבין על חימוצה כרת יתיב רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע קמיה דרב אידי בר אבין ויתיב רב אידי בר אבין ונקא מנמנם א"ל רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא מאי טעמא דריש לקיש א"ל דאמר קרא לא תאכל עליו חמץ [וגו'] דברים שאדם יולא בהן ידי חובתו במצה חייבין על חימוצו כרת והא הואיל ואין אדם יולא בה ידי חובתו** [יג]**דהויא ליה מצה עשירה אין חייבין על חימוצה כרת איתיביה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא** [יד]**המחחזו וגמעו אם חמץ הוא ענוש כרת ואם מצה הוא אין אדם יולא בו ידי חובתו בפסח והא הכא דאין אדם יולא ידי חובתו במצה וחייבין על חימוצו כרת איתער בהו רב אידי בר אבין אמר להו** [טו]**דרדקי היינו טעמא דריש לקיש משום דהוו להו מי פירות**

ומי

מטים לכתיב (שמות כט) **קולת מטים תעשה לחמם מון ממנחת העומר שאינה בלה שעורין [וכן] מנחת סוטה ופסיטה דלומן לא ומלן פליג עליה דרבי יוחנן בהא ומי מתיר: שקדוב לחימון.** גלמא בא לידי חימון ולדידיה יוצאין בו משום מלה: **חמץ גמור לא הוי.** ומפקא מינה דלין עניו כרת ואם אכלו בשוגג אין מביא קרבן: **קרמית.** מפרש לקמיה: **חייבת בחלה.** דמין דגן הוי ולא"ג בחלת לחם כתיב בה וגמר לחם לחם מלחם עוני במנחות בפרק רבי ישמעאל (דף ע:) תורא] נמי לחם הוא: **שיצניתא.** קלח שקורין ניי"ל בלע"ז עגול הוא כעין דומן ושחור. ליבא מחבירא שמעתי לשלרניי"ל ומפקא בשיפון: **כלניפא.** מק' בלע"ז: **ביין ובשמן.** בלא נתן בה מים: **אין חייבין על חימוצו כרת.** דמי פירות אין מחמיצין כלל[קמן (ע"ב)]: **מלה עשירה.** ולחמנא אמר לחם עוני [דכתיב טז] **: המחזו וגמעו.** משום לחם דמין דגן קאי ומשמעינן דגמיעה כאכילה לחייבו: **המחזו.** לישטנטפרי"ר בלע"ז. **אין לחם אלא מן הדי חובתו.** בלאו הכי אין לחם אלא מן הדגן ומן הפירות שהן מחמיצין. **דרדקי.** מחוירים שלא הגיעו לסנהדרי (שבת קמה:).

מהאי קרא, לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני וגו', דברים שיתכן לבוא לידי חימוץ אותם הזהירה תורה שלא תניחם להחמיץ אלא תאכלם מצה, אבל אילו שאין באים לידי חימוץ לעולם אלא לידי סרחון, גם אם תאכלם מצה אינה חשובה מצה. ואוקימנא למתני' דלא כרבי יוחנן בן נורי דאמר אורז מין (דוחן) [דגן] הוא, קמ"ל דלאו דגן הוא, ומה שאמר ר' יוחנן בן נורי כי אורז קרוב להחמיץ, פשטנא שמחמיץ הייא, כלומר במהרה מדקתני שחייבין על חימוצו כרת. קרמית עשב דאמרינן קומי דאגמא. אמר ריש לקיש עיסה שנילושה ביין ושמן ודבש אין חייבין על חימוצה כרת. קס"ד משום דהוה מצה עשירה, ואותבינן עליה המחזו וגמעו פירוש אם המחה לכבר במשקה [ביין שמן ודבש] וגמעו, אם חמץ הוא ענוש כרת ואם מצה היא אין אדם יולא בה ידי חובתו בפסח, דכיון שפתחו כמין שתיתא יצא מתורת לחם. והא הכא בזה הפת המחוי אין יולא בה ידי חובתו בפסח וחייבין על חימוצו כרת. ושנינן לא תימא משום דהוה מצה עשירה, אלא משום דנילושה במי פירות ומי פירות אין מחמיצין. ירושלמי אין לשין מצה במשקין, אבל מקטפין אותה במשקין.

אמר רבי עקיבא מעשה שהייתי עם רבי אליעזר ורבי יהושע בספינה ולשתי מצתם במשקין. אין לשין בחמין מפני שחולטין ולא בפושרין מפני שהן מחמיצין.

ז) פי' רבינו בכמין הוא כפי' הומ', לעיל לד ע"ב ד"ה ומקן ודו"ק. ב) מלמון דרבינו נלפא דבי' מחמת היס לו בד' הגמ' כמן דהכתים היא ממרומה עלמה דעשה בה כתומה מעלה.

מוסף רש"י

והבשר לרבות את העצים ולבונה. והכשר ימיה הוא דכא ריבים דקדק מכשר משמע, לרבות עצים ולבונה לקבל טומאת אוכלין (חולין לד:) לטומאת עלמן, דחיבת הקודש מכשרתם לטומאה אוכלא ותע"ג דהני לאו בני אכילה נינהו (זבחים לד.). דעני המעכרם מקבלים טומאה, מדרבנן היא משום חיבת הקודש וקדש אחמת בעלמת לא בא עליס בעלמת לא מקבלי טומאה (מנחות כא. וקב: וחולין לג:). בוסמין מין חיטין. לעניו אלה אינהו, כדאחרין מין אחת מכל הדגנים עם הכל חוץ מן החיטין (מנחות ע.). דרדקי. מחוירים שלא הגיעו לסנהדרי (שבת קמה:).

מוסף רש"ו

א] רש"י ד"ה חייבת בחלה וכו' תורז נמי לחם הוא, ע"ל קרמית נמי לחם הוא:

לעזי רש"י

אביינ"א. שיבולת-שועל. שיינל"א. שיפון. אירשפילט"א. כוסמת. אביינ"א. שיבולת-שועל. ניי"ל"א. קצח (צמח). אירשדרניל"א. עשב בר הצומח בשדות שיפון. מק' [מ"ק]. פרג. דישטינפרי"ר. להשרות.

גליון הש"ס

גמרא אלא מעלה. עיין מעשה למלך פ"ג הלכה ו מהלכות פסולי המוקדשין:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה חייבת בחלה וכו' תורז נמי לחם הוא, ע"ל קרמית נמי לחם הוא:

קיב א מיי' פ"ג מהל' מעשר שני הל' ד
סמג לאוין רסד:
קיג ב מיי' פ"ו מהל' תרומות הלכה ג
סמג לאוין רמז:
קיד ג מיי' פ"ו מהל' תרומות הלכה ב:
קטו ד מיי' פ"ה מהל' מור"ם הל' ג וט"ו הלכה ד סמג לאוין עט טוש"ע מ"ח סי' תנב סעיף ג:
קטז ה מיי' שם וט"ו מהל' ביכורים הלכה ג טוש"ע שם ומוש"ע י"ד סי' שכד סעיף ג:
קיז ו ז מיי' פ"ה מהל' מור"ם הל' ג וט"ו הלכה ה סמג לאוין עט טוש"ע מ"ח סימן תסב סעיף ג:
ח ומיי' פ"ל מהל' ממן ומלה הל' ג):

תורה אור השלם

1. וְהַבָּשָׂר אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל טָמֵא לֹא יֵאָכֵל בָּאֵשׁ יִשָּׂרֵף וְהַבָּשָׂר כָּל טָהוֹר יֹאכַל בָּשָׂר: ויקרא ז יט
2. לֹא תֹאכַל עָלָיו חָמֵץ שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל עָלָיו מַצּוֹת לֶחֶם עֹנִי כִּי בְחִפָּזוֹן יָצָאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ: דברים טז ג

מוסף תוספות

א. דמצטרפי להשלים זה עם זה כשיעור, [אבל לענין תרומה לא מצטרפין]. תוס' ר"פ.

רבינו חננאל

אלא מעלה עשו בהן, דאע"ג דהן בכלי והן בתוך המעין נקראים חיים, וכי האי גוונא בחולין לא מדטמו, דכתיב אך מעין ובור מקוה מים יהא טהור, והכא במי חטאת כיון שהן בכלי מיטמאין ואין חבורן במעין ג) מטהרן. הנה מעלה. רב שימי אמר מהא טבל ועלה אוכל במעשר, שמשו אוכל בתרומה ג), אמאי בעי הערב שמש והא טהור הוא, אלא מעלה. רב אשי אמר מהא, והבשר לרבות עצים ולבונה, עצים ולבונה בני קבולי טומאה נינהו, אלא מעלה עשו, הכא נמי מעלה עשו. מתני' אלו דברים שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח בחטים בשעורים כו'. הני אין אבל אורז ודוחן אם יעשה מהן מצה אינו יוצא בהן ידי מצה מדאורייתא, מנא לן. ופשטינן ליה

א) [א] ומי פירות אין מחמיצין: יוצא [ב] בדמאי ובמעשר וכו': דמאי ג) הא לא חזי ליה כיון דאי בעי מפקר לנכסיה הוי עני ואוכל דמאי השתא נמי חזי ליה ד) דתנן [ג] מאכילין את העניים דמאי ואת אכסניא דמאי ואמר רב הונא תנא בית שמאי אומרים אין מאכילין את העניים דמאי ואת האכסניא דמאי ובית הלל אומרים מאכילין: מעשר ראשון שנטלה תרומתו וכו': פשיטא דכיון שנטלה תרומתו חולין הוי לא צריכא שהקדימו בשיבלים ונטלה הימנו תרומת מעשר ולא נטלה הימנו תרומה גדולה וכדרבי אבהו דאמר ר' אבהו אמר רבי שמעון בן לקיש ז) [ד] מעשר ראשון שהקדימו בשיבלים פטור מתרומה גדולה שנאמר [1] והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר מעשר מן המעשר אמרתי לך ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר מן המעשר אמר ליה רב פפא לאביי אלא מעתה אפילו ה) הקדימו בכרי נמי ליפטר א"ל עליך אמר קרא [2] מכל מתנותיכם תרימו את כל תרומת ה' ומה ראית האי אידגן והאי לא אידגן: מעשר שני והקדש שנפדו וכו': פשיטא הכא במאי עסקינן שנתן את הקרן ולא נתן את החומש וקא משמע לן דאין חומש מעכב: [ה] והכהנים בחלה ובתרומה וכו': פשיטא מהו דתימא מצה שוה לכל אדם בעינן קמ"ל ו) מצות מצות ריבה: [ו] אבל לא בטבל וכו': פשיטא ט) לא צריכא בטבל טבול מדרבנן שזרעו בעציץ שאינו נקוב: [ז] ולא במעשר ראשון שלא נטלה תרומתו: פשיטא לא צריכא שהקדימו בכרי מהו דתימא כדאמר ליה רב פפא לאביי קא משמע לן כדשני ליה: ולא במעשר שני והקדש שלא נפדו וכו': פשיטא לעולם דנפדו ומאי לא נפדו שלא נפדו כהלכתן מעשר שני שפדאו על גב אסימון דרחמנא אמר [3] וצרת הכסף ז) [ח] דבר שיש לו צורה והקדש שחיללו על גבי קרקע דרחמנא [ט] אמר ח) [4] ונתן הכסף וקם לו תנו רבנן יכול ט) יוצא אדם ידי חובתו בטבל שלא נתקן כל טבל נמי הא לא נתקן אלא בטבל שלא נתקן כל צורכו שנטלה ממנו תרומה גדולה ולא נטלה ממנו תרומת מעשר [מעשר] ראשון ולא מעשר שני ואפילו מעשר עני מנין תלמוד לומר [5] לא תאכל עליו חמץ מי שאיסורו משום בל תאכל עליו חמץ יצא זה שאין איסורו משום בל תאכל חמץ אלא משום בל תאכל טבל ואיסורא דחמץ להיכן אזלא אמר רב ששת הא מני ר' שמעון היא דאמר [י] אין איסור חל על איסור דתניא ר' שמעון אומר
האוכל

רש"י

דמאי הא לא חזי ליה. ואמרינן לקמן מי שאיסורו משום בל תאכל חמץ לבדו אתה יוצא בה לשום מצה יצא מי שיש לו איסור אחר. א"נ הויא לה מצוה הבאה בעבירה: השתא נמי חזי ליה. דחומרא דרבנן בעלמא הוא דרוב עמי הארץ מעשרין הן: אכסניא. חיילות מלכי ישראל המוטלין על בני העיירות לזונן להגין עליהם מאויביהן וישראלים הן והרי הן כעניים הואיל ואינן במקומן: שהקדימו בשיבלים. את המעשר הקדים לתרומה גדולה קודם מירוח דמן התורה תרומה קודמת למעשר דראשית קרי' רחמנא י) ומן הנותר הוא נותן מעשר ראשון ללוי ועכשיו העריס הלוי וקידמו כדי שלא יחסרנו הכהן אחד מחמשים ונטלה הימנו תרומת מעשר כדינו אבל תרומה גדולה הראשונה לא נטלה הימנו ואשמעינן מתני' דמותר כרבי אבהו: מכל מתנותיכם. בלוים כתיב: את כל תרומת ה'. אפילו תרומה גדולה: ומה ראית. דאוקמת קרא דחיוב' כשהקדימו בכרי וקרא דפטורא כשהקדימו בשיבלין: האי. דנתמרח בכרי אידגן וכיון דנקרא דגן נעשה טבל לתרומה כדכתיב י) ראשית דגנך: האי לא אידגן. וכי שקליה לוי עדיין לא הוה טבול לתרומה: טבול מדרבנן. ואפ"ה מצוה הבאה בעבירה היא חשיב לה ולא דמי לדמאי וכדאמרן דהתם אשכחן ביה היתירא לכתחילה הלכך הכא בדיעבד נפיק: ולא במעשר ראשון שלא נטלה תרומתו. קא ס"ד בתרומת מעשר קאמר וקא פריך פשיטא: לא צריכא שהקדימו בכרי. והאי תרומתו דקתני תרומה גדולה דהוי חזי לאפרושי מינה מעיקרא קאמר: כדאמר ליה רב פפא לאביי. לעיל בשמעתין: אסימון. מעה בלא צורה. פלאט"ה בלע"ז: ונתן הכסף וקם לו. במקדיש שדה כתיב ויסף חמישית כסף ערכך וגו': כל טבל נמי לא איתקן. קושיא היא: או אפילו (אכילת) מעשר עני. שאין בו שום קדושה דאילו מעשר ראשון אית ביה תרומת מעשר שהיא קדושה ומעשר שני כולו קדוש: מי שאיסורו משום בל תאכל חמץ. אתה יוצא בו ידי מצה בפסח אם עשאו מצה:
האוכל

תוספות

ומי פירות אין מחמיצין. היינו להתחייב כרת כדאמרינן בהדיא אין חייבין על חימוצו כרת אבל לאו אית ביה ובסמוך נמי אמרינן י) אין לשין ביין ושמן ודבש ואם לש תשרף מיד וחכמים נמי דאמרי תאכל היינו משום שיכולין לשומרה מן החמץ כשאר עיסה אבל לכולי עלמא מחמיצין וקשה דלקמן (דף מ.) מסקינן גבי ל) קימחא דאבישונא אבל מי פירות שרי דמי פירות אין מחמיצין משמע דשרינן לגמרי וכן פי' ר"ת דאין מחמיצין כל עיקר והא דאמר תשרף מיד כשעירב עמהן מים דאז ממהרות יותר להחמיץ ועל הא אמר דאין בהן כרת אבל לאו אית ביה [א] אבל היכא דלית ביה תערובת מים כגון יין וחומץ ושאר מי פירות שרו לגמרי וכן מוכח בסוף כל המנחות באות מצה (מנחות דף נז: ושם) דאמר אשר תקריבו לרבות מנחת נסכים לחימוץ דברי רבי יוסי הגלילי ופריך מנחת נסכים מי פירות הן ואין מחמיצין אמר ריש לקיש אומר היה רבי יוסי מנחת נסכים מגבלה במים והיא כשירה והשתא אי סלקא דעתיך דריש לקיש ורבי מ) יוחנן מיירי הכא בלא מים כלל ואפילו הכי כרת ליכא אבל מלקות איכא דחמץ נוקשה הוי אמאי איצטריך למימר התם מגבלה במים בלא גיבול מים נמי איצטריך קרא שלא תאפה חמץ דהוי חמץ נוקשה וחמץ נוקשה פסול למנחה כדמשמע התם במנחות (דף נג.) דקאמר התם שיאור דר' יהודה לרבי יהודה דפסול למנחות אלא ודאי היכא דליכא מים אינו מחמיץ כלל וקשה לרשב"א דחומץ האדומי חשיב ליה בפרק אלו עוברין (לקמן דף מג.) חמץ דגן גמור ע"י תערובת ואמאי והא חומץ האדומי מפרש התם נ) דרמו ביה שעורים פי' משימין השעורים ביין כדי שיחמיץ היטב והא מי פירות אין מחמיצין ואפילו אם משימין מים עמהן אכתי לא הוי אלא חמץ נוקשה ואומר ר"י שהשעורים שורין במים קודם שמשימין ביין ובמי ביצים נסתפק רש"י אי חשיב מי פירות או לא לפי שאנו רואים שהעיסה נעשה עבה בהן יותר מבמים אבל ר"ת נהג היתר בדבר והיה נוהג לאכול בערב הפסח אחר ארבע שעות עוגה שנילושה בביצים והא דקאמרינן ס) בירושלמי האוכל מצה בערב פסח קודם זמנה כאילו בועל ארוסתו בבית חמיו היינו מצה הראויה לצאת בה ידי חובה וזו מצה עשירה היא:

יוצאין בדמאי. מספקא ר"י אי בעי למימר יוצא דוקא דיעבד כדאמרינן הואיל ומפקיר לנכסיה וחזי ליה מכל מקום עדיין לא מפקיר להו אי נמי יוצאים אף לכתחלה הואיל ושרי לעניים ואכילת מצה נמי נקרא אכילת עניות[ב]: אכסניא. מפרש בירושלמי נכרים: שחילל על גב קרקע דרחמנא אמר ונתן הכסף. תימה אי כסף משמע ליה דווקא נימעוט שוה כסף ואי יליף מישיב דשוה כסף ככסף אפילו קרקע נמי ונראה לר"י דילפינן בכלל ופרט וכלל ויסף חמישיתו כלל כסף פרט והיה לו חזר וכולל מה הפרט מפורש דבר המטלטל וגופו ממון וכו' יצאו קרקעות ועבדים ושטרות וכן מוכח בפרק יש בכור (בכורות דף נא.) דתנן אין פודין לא בעבדים ולא בשטרות ולא בקרקעות ולא בהקדשות ומפרש התם בגמרא ולא הקדשות בכל אלו ובכור יליף התם בכלל ופרט וכלל ע) וכן נמי יש לפרש הקדשות ומיהו תימה מאי מיבעי ליה בפ' הזהב (ב"מ דף נד.) חומש מהו שיתחלל ע"ג קרקע והא עיקר המיעוט בחומש כתיב ויסף חמישית כסף ערכך (ויקרא כז):
האוכל

עין משפט נר מצוה

קיח א מיי' פ"ה מהל' חמץ הלכה ב סמג לאוין עט טוש"ע שם:
קיט ב מיי' פ"ו מהל' חמץ הלכה ז:
קכ ג מיי' פ"י מהלכות מעשר הלכה יא:
קכא ד מיי' פ"ג מהל' תרומות הל' יג טור י"ד סי' שלא:
קכב ה מיי' פ"ו מהל' מצה הלכה ח:
קכג ו ז שם הלכה ז: ח [מיי' פ"ד מהל' מעשר שני הל"ט טוש"ע י"ד סי' שלא סעי' קלח]: ט [מיי' פ"ז מהל' ערכין הל"א]:
קכד י מיי' פי"ז מהל' איסורי ביאה הל' ח ופי"ד מהל' מאכלות אסורות הלכה יח:

מוסף רש"י

מאכילין את העניים דמאי. לא אסרוהו עליהם מפני שצריכים לחזר על פתח עמי הארץ, וסמכו על שרוב עמי הארץ מעשרין (שבת קכז:) וחומרא בעלמא הוא שהעמידו בספק טבל, וגבי עניים ואכסניא לא העמידו דבריהם (סוכה לה: וכעי"ז ברכות מז. וערובין יז:). אכסניא. חיל של מלך שמטיל על בני העיר לזונם בשוכם ממלחמתו והרי הם כעניים לפי שהם שלא במקומם (ברכות מז. וכעי"ז שבת קכז: וערובין יז: ולא: וסוכה לה:). מעשר ראשון שנטלה תרומתו פשיטא. קס"ד תרומת מעשר שהלוי נותן לכהן, וכ"ש תרומה גדולה שיש על ישראל להפריש והפרישו קודם שנתן המעשר ללוי (שבת שם). שהקדימו בשיבלים. ישראל היה לו להפריש תרומה גדולה תחלה, דכתיב (שמות כב) מלאתך ודמעך לא תאחר, מלאתך אלו בכורים, מכאן שהמקדים תרומה לבכורים לוקה, ודמעך זו תרומה, שאם הקדים מעשר לתרומה לוקה, והני מילי משנתמרח בכרי לוקה אם הקדים מעשר לתרומה, אבל הקדים מעשר לתרומה בשבלים אינו לוקה (שבת קכז:) ולוי קדם את הכהן ונטל מעשר בשבלים קודם שנטל כהן תרומה גדולה, נמצאת תרומה גדולה של כהן בתוך המעשר הזה אחד מחמישים שבו לבד מתרומת מעשר שעל הלוי להפריש תרומה ממעשרו (ברכות מז.). וכדרבי אבהו. אשמעינן מתני' דהכי הוא כדרבי אבהו דפטר ליה ללוי מתרומה גדולה שבו (ברכות שם). מעשר ראשון שהקדימו בשבלים פטור מתרומה גדולה. שהיה לו לכהן ליטול תרומה גדולה תחילה, שהרי קראה ראשית, והלוי אחריו כמה שמשייר, וזה שנטל מעשר תחלה ונמצא שלא הורמה תרומה גדולה ממעשרו, וישראל לא יתן לכהן אלא אחד מחמישים במה ששייר, נמצא כהן מפסיד, פטור הלוי מתרומה גדולה שבמעשר זה (ביצה יג: וכעי"ז ערובין לא: ותמורה ה.). שנאמר והרמותם ממנו תרומת ה'. בלויים

מסורת הש"ס

א) [לקמן מ. מנחות נז:], ב) שבת קכז: ברכות מז. סוכה לה: עירובין לא., ג) דמאי פ"ג [מ"א] עירובין יז:, ד) [ברכות מז.] שבת קכז: עירובין לא: ביצה יג., ה) תמורה ה:, ו) [לקמן לו.], ז) [ב"מ מז:], ח) ונתן הכסף לא כתיב עי' תוס' שבת קכח. ד"ה ונתן, ט) [עי' תוס' סוכה ל. ד"ה משום], י) [דברים יח], כ) [לקמן לו.], ל) [תוס' דאבישונא כל"ל], מ) [לפנינו בסוגי' לא נמצא רבי יוחנן רק ר"ל], נ) [דף מב:], ס) [וע"ע תוס' מנחות נג: ד"ה אין מחמיצין כו'], ע) [ועיין תוספות בכורות נא. ד"ה אימא וכו'],

תורה אור השלם

1. וְאֶל הַלְוִיִּם תְּדַבֵּר וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תִקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַמַּעֲשֵׂר אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם מֵאִתָּם בְּנַחֲלַתְכֶם וַהֲרֵמֹתֶם מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת יְיָ מַעֲשֵׂר מִן הַמַּעֲשֵׂר: במדבר יח כו
2. מִכֹּל מַתְּנֹתֵיכֶם תָּרִימוּ אֵת כָּל תְּרוּמַת יְיָ מִכָּל חֶלְבּוֹ אֶת מִקְדְּשׁוֹ מִמֶּנּוּ: במדבר יח כט
3. וְנָתַתָּה בַּכָּסֶף וְצַרְתָּ הַכֶּסֶף בְּיָדְךָ וְהָלַכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ בּוֹ: דברים יד כה
4. וְאִם גָּאֹל יִגְאַל אֶת הַשָּׂדֶה הַמַּקְדִּישׁ אֹתוֹ וְיָסַף חֲמִשִׁית כֶּסֶף עֶרְכְּךָ עָלָיו וְקָם לוֹ: ויקרא כז יט
5. לֹא תֹאכַל עָלָיו חָמֵץ שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל עָלָיו מַצּוֹת לֶחֶם עֹנִי כִּי בְחִפָּזוֹן יָצָאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ: דברים טז ג

גליון הש"ס

גמרא ל"צ בטבל טבול מדרבנן. עיין לקמן קיד ע"ב תוד"ה אכלן דמאי:

לעזי רש"י

פלאט"ה [פלדו"ן]. עשת, גולם (חתיכת מתכת, לפני שהוטבעה בה צורת מטבע).

מוסף תוספות

א. [ד]נוקשה מיהא הוי. מי' הר"ן. ב. ואפשר דכל אכילות דעניות שרו רבנן בדמאי. שם.

רבינו חננאל

דמאי כב"ה דאמרי מאכילין את העניים דמאי, וכיון דחזו לעניים יוצא אדם בו בפסח, ודמאי כבר פרשנוהו בכמה מקומות והוא הלוקח פירות מעם הארץ ואינו יודע אם הן מעושרין הן אם לאו, נותן מהם חלק אחד ממאה לכהן, והן תרומת מעשר שהיה חייב הלוי ליתן לכהן מעשר מן המעשר, אבל תרומה גדולה שהיא אחד מחמשים ודאי היו מפרישים ואפילו עמי הארץ. וכן מי שהפריש עמיר אחד מעשרה, ונתנו ללוי קודם שיעשהו גורן וקודם שהוציא ממנו תרומה גדולה לכהן, ונתן הלוי ממנו תרומת מעשר והוא מעשר מן המעשר, ואע"פ שתרומה גדולה לא נתן לכהן, מותר ללוי אותו מעשר, שלא נתחייב הלוי בתרומה גדולה אלא אם קבל הלוי מעשר מן הגורן אחר שהעמיד ישראל כרי, והפריש ממנו מעשר ונתנו ללוי מקודם התרומה חייב בתרומה וחייב בתרומת מעשר (הלוי). ופשוטה היא, והיא מפורשת בסוטה פרק אחרון. ובמעשר שני והקדש שנפדו אם נתן הקרן אע"פ שלא נתן עדיין החומש כבר שלו הוא. וכן החלה והתרומה לכהנים הן, ואע"פ שלישראל אסורה, מצות מצות ריבה. טבל הוא שלא הורמה ממנו התרומה והמעשר. ואע"פ שהיא תבואה שנזרעה בעציץ שאינו נקוב ואינה תבואת הארץ אלא תבואה זרועה בכלי מדאורייתא פטור מדרבנן חייב להפריש ממנו תרומה ומעשר, לפיכך אינו מותר שאינו ראוי לאכילה. וכ"ש טבל דאורייתא שאינו ראוי לאכילה בהיתר. ולא במעשר ראשון שלא נטלה תרומתו, כגון שהקדים בכרי, ונתן אחד מעשרה בו ללוי כמו שפרשתי לעיל בכרי ונמצא במעשר שלקח הלוי מן הכרי אחד מחמשים לכהן, והיא תרומה גדולה, וחייב עוד אחרי כן לתת לכהן מן הנשאר בידו חלק אחד מעשרה והיא תרומת מעשר, ואפילו אם נתן תרומת מעשר ולא נתן התרומה גדולה אין יוצא בו ידי חובתו בפסח שלא הותר באכילה בהיתר. וכן במעשר והקדש שנפדו על אסימון, והן מעות שאין בהן צורה, כלומר לא נטבעו במטבע, אלא הן חלק בלא צורה. כאלו לא נפדו, דפדייה כי האי גונא לא שמה פדייה, משום דאין מתחלל אלא על כסף שיש עליו צורה, שנאמר וצרת הכסף בידיך, ודייקינן וצרת דבר שיש עליו צורה למעוטי אסימון שאין עליו צורה. ת"ר יכול יוצא אדם בטבל שלא נתקן כהלכתו, כגון שהפריש כל מה שחייב להפריש חוץ מן אחת, ת"ל לא תאכל עליו חמץ, מי שאיסורו משום בל תאכל חמץ יצא זה שאיסורו משום בל תאכל טבל. פירוש כל תבואה שלא נתקנה כהלכתה נקראת טבל. ואקשינן עליה ואיסורא דחמץ היכא אזל, ודחי' הא מתניתא ר' שמעון היא דסבר אין איסור חמץ חל על איסור טבל, דתניא האוכל נבלה ביום הכיפורים פטור, ולא אתי איסור יום הכיפורים וחייל אאיסור נבלה.

מוסף רש"י (המשך)

כתיב גבי תרומת מעשר (שבת שם) ופירש ומה היא התרומה, מעשר מן המעשר (ביצה שם). אפילו הקדימו. לתרומה, בכרי. משנתמרח, נפטרו לוי מהאי קרא (שם). עליך אמר קרא. שלא תאמר כן (שם). את כל תרומת ה'. בפרשת לויים כתיב ואלו הלויים מדבר וכתיב בהאי קרא את כל תרומת ה', כל לך תרומה שבו חייבים להפריש (ברכות מז:) שאם הקדים לוי את הכהן בכרי וקבל מעשרותיו קודם שיטול כהן תרומה גדולה מן הכרי, צריך להפריש הלוי מן המעשר תחלה אחד מחמישים לתרומה גדולה ויחזור ויפריש תרומת מעשר (במדבר יח כט). ומה ראית. אימא איפכא (ביצה יג.). האי אידגן. משעה שנתמרח בכרי נקרא דגן חלה עליו רשות כהן תחלה דכתיב ראשית דגנך תתן לו (ברכות מז:) הלכך כי שקלה לוי בעי אהדורי לכהן תרומה גדולה אחד מחמשים והדר אחד מעשרה (שבת קכז: וכעי"ז ערובין שם וביצה שם). והאי לא אידגן. בשבלים לא אידגן ולא חלה עליו רשות כהן (ברכות שם). ולא נתן את החומש. מעשר שני והקדש אם הבעלים פודין אותו מוסיפין חומש (ברכות שם). ולא במעשר ראשון וכו' פשיטא. דהיינו טבל (שם). שהקדימו בכרי. לאחר שנתמרח והוקבע לתרומה מן התורה ונתנו לוי מעשר ראשון תחלה, ואחד מחמישים שבו היה ראוי לתרומה גדולה לכהן, ושלא נטלה תרומתו דקתני אלא תרומה גדולה (שם). כדאמר ליה רב פפא לאביי. לעיל אי הכי אפילו הקדימו בכרי (שם). אסימון. כסף שלא נקבע בו צורה וקורין לו פלאטון בלע"ז (שם).

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

האוכל נבלה ביום הכפורים פטור רבינא אמר אפילו תימא רבנן מי שאיסורו משום בל תאכל חמץ בלבד יצא זה שאין איסורו משום בל תאכל חמץ בלבד אלא אף משום בל תאכל טבל מידי בלבד כתיב אלא מחוורתא כדרב ששת ת"ר יכול יוצא אדם ידי חובתו במעשר שני בירושלים ת"ל [1]לחם עוני (א) מה שנאכל באנינות יצא זה שאינו נאכל באנינות אלא בשמחה דברי ר' יוסי הגלילי ר' עקיבא אומר מצות מצות ריבה אם כן מה ת"ל לחם עוני פרט לעיסה שנילושה ביין ושמן ודבש מאי טעמא דר' עקיבא מי כתיב לחם עוני עני כתיב ור' יוסי הגלילי מי קרינן עני עוני קרינן (ב) ור' עקיבא האי דקרינן ביה עוני כדשמואל דאמר שמואל לחם עוני לחם שעונין עליו דברים הרבה וסבר ר"ע עיסה שנילושה ביין ושמן ודבש לא והתניא אין לשין עיסה בפסח ביין ושמן ודבש ואם לש רבן גמליאל אומר תשרף מיד וחכמים אומרים יאכל ואמר רבי עקיבא שבתי היתה אצל רבי אליעזר ורבי יהושע ולשתי להם עיסה ביין ושמן ודבש ולא אמרו לי דבר ואף על פי שאין לשין מקטפין בו אתאן לתנא קמא וחכמים אומרים את שלשין בו מקטפין בו ואת שאין לשין בו אין מקטפין בו ושוין שאין לשין את העיסה בפושרין לא קשיא הא ביום טוב ראשון הא ביום טוב שני כדאמר להו ר' יהושע (ג) לבניה יומא קמא לא תלושו לי בחלבא מכאן ואילך לושו לי בחלבא והתניא אין לשין את העיסה בחלב ואם לש כל הפת אסורה מפני הרגל עבירה אלא הכי קאמר יומא קמא לא תלושו לי בדובשא מכאן ואילך לושו לי בדובשא ואיבעית אימא לעולם בחלבא כדאמר רבינא כעין תורא שרי הכא נמי כעין תורא: ושוין שאין לשין את העיסה בפושרין: מאי שנא ממנחות דתנן כל המנחות נילושות בפושרין (ומשתמרין) שלא יחמצו אם אמרו בזריזין יאמרו בשאין זריזין אי הכי מילתת נמי לתית אלמה אמר רבי זירא אמר רבה בר ירמיה אמר שמואל חיטין של מנחות אין לותתין אותה לישה בזריזין איתא לתיתה ליתא בזריזין ולישה מי איתא בזריזין והכתיב [2]ויצק עליה שמן וגו' והביאה אל הכהן מקמיצה ואילך מצות כהונה לימד על יציקה ובלילה שכשירה בכל אדם לישה נהי דבזריזין ליתא במקום זריזין איתא דאמר מר בלילה כשירה בזר חוץ לחומת עזרה פסולה לאפוקי לתיתה דאינה בזריזין ולא במקום זריזין ומאי שנא ממנחת העומר דתניא מנחת העומר לותתין אותה וצוברין אותה ציבור שאני תנו רבנן יכול יוצא אדם ידי חובתו בבכורים תלמוד לומר [3]בכל מושבותיכם תאכלו מצות מצה הנאכלת בכל מושבותיכם יצאו בכורים שאין נאכלין בכל מושבותיכם אלא בירושלים דברי רבי יוסי הגלילי רבי עקיבא אומר מצה ומרור מה מרור שאינו בכורים אף מצה שאינה בכורים אי מה מרור שאין במינו בכורים אף מצה שאין במינה בכורים
אוציא

רש"י

האוכל נבילה ביום הכפורים. שוגג: פטור. מחטאת דאין איסור יום הכפורים חל על איסור נבילה ואם בו ביום נתנבלה אפילו הכי היתה אסורה קודם יום הכפורים משום אבר מן החי: **מידי בלבד כתיב.** קרא משמע דכל מי שאיסור חמץ נוהג בו אתה יוצא בו משום מצה: **מי שנאכל באנינות.** שמותר לאוכלו כשהוא אונן דרוש ביה לחם אוני ומעשר שני אינו נאכל באנינות דכתיב (דברים כו) לא אכלתי באוני ממנו: **מי כתיב עוני.** בוי"ו דתשמע מיניה אוני: **שעונין עליו דברים.** שגומרים עליו את ההלל ואומרים עליו הגדה: **אין לשין את העיסה.** של מצות ביין ושמן ודבש מפני שקרובה וממהרת להחמיץ ואין אדם יכול לשומרה לפיכך אם לש תשרף מיד ובמועד קאמר ולא ביום טוב דהבערה שלא לצורך היא. (ולר' יוחנן) דאמר לעיל [לה:] מי פירות אין מחמיצין לא קשיא הך דאיהו אין חייבין על חימוצו כרת קאמר ולא הוי חמץ גמור אלא חמץ נוקשה הוי כלומר רע ואותו חימוץ הן ממהרין להחמיץ ואי אפשר לשומרן: **וחכמים אומרים תאכל.** דקסברי אפשר לשומרה. והכא לא גרסינן מיד דמשנאפה לא תחמיץ: **שבתי היתה.** שביתתי היתה רגל פסח אחד אצל ר' אליעזר ור' יהושע: **מקטפין.** טחין פניה לאחר עריכתה: **פושרין.** ממהרין להחמיץ: **יום ראשון.** לילה הראשון שהמצה חובה בעינן לחם עוני: **אין לשין עיסה בחלב.** כל ימות השנה שלא יאכל בשר עמה: **כעין תורא.** מעט כעין של שור מותר ללוש בחלב דאכיל ליה מיד בבת אחת ולא משהי ליה דליגשי שנילוש בחלב: **ומאי שנא ממנחות.** דתנן בהו דבאות מצות ואפילו הכי נלושות בפושרין ומשמרן שלא יחמיצו: הכי גרסינן **כהנים זריזין הם: לתיתה.** לשורן במים מעט ולכותשן במכתשת להסיר מורסנן כדי שתהא סולתן נקיה: **לתיתה ליתא בזריזין.** כשמביאה הזר כבר היא סולת: **לישה.** כגון מנחת מחבת ומרחשת ומנחת מאפה תנור שאופין אותה תחילה עשר חלות ואחר כך פותתין אותן עד שמחזירן לסלתן כדכתיב (ויקרא ב) פתות אותה פתים ואחר כך נותן שמן ובוללה ויוצק וקומץ וכשאפאה תחילה נילושה בפושרין: **לימד על יציקה ובלילה כו'.** והני במנחת מאפה תנור לאחר לישה ואפייה ופתיתה ניהו: **במקום זריזים איתא.** בעזרה שהמחבת והמרחשת כלי שרת הן וכן תנור של מקדש וכיון דבעזרה איתא חזו לה כהנים ומלמדין אותו להיזהר בה: **ומאי שנא.** שאר מנחות דקאמר שמואל אין לותתין אותם ממנחת העומר דתנן בה לותתין אותה וצוברין אותה שיזובו מימיה: **ציבור שאני.** מנחת העומר קרבן ציבור היא וכל עסקין שלה נעשין על פי בית דין קצירתה והיבהוב שלה ולתיתה הכל בבית דין ובזריזין הוא. ואיכא דאמרי צבור שאני דהואיל וצוברין אותה מימיה זבין ואין מחמיצין ולאו מילתא היא חדא דבתוספתא קתני לה ולא קתני וצוברין אלא וכוררין ועוד אי איכא תקנתא בצבור (של) חיטים של מנחות נמי ליצבריניהו: **בבכורים.** כגון כהן שהביאו לו חיטין בכורים בירושלים: **בכורים.** אין נאכלין אלא בירושלים שנאמר [דברים יב] לא תוכל לאכול בשעריך וגו' ואמר מר (מכות יז.) ותרומת ידך [דברים שם] אלו בכורים: **מצה ומרור.** הקישן הכתוב על מצות ומרורים [במדבר ט]: **מרור אינו בכורים.** דתנן (בכורים פ"א מ"ג) אין מביאין בכורים אלא מז' מינין דכתיב מארצך [דברים כו] משבח ארצך במנחות בפ' כל קרבנות (פד.) ולקמן במקום שנהגו (נג.):
הדר

תוספות

האוכל נבילה ביום הכפורים. פ"ה אפילו נתנבלה ביום הכפורים לא חיילא עלה איסור יוה"כ דהרי הוה עלה איסור אבר מן החי וקשה לר"י דהא כי פקע איסור אבר מן החי יחול עלה איסור יום הכפורים ונבילה בבת אחת דמודה רבי שמעון באיסור בבת אחת ומיהו י"ל אפילו נתנבלה ביום הכפורים לא חייל עלה איסור יום הכפורים דאיסור שאין זבות הוה ביה נמי מעיקרא [א] ואכתי לא פקע מיניה [ב] (ס):

עוני קרינן ביה. והא דגבי לולב (סוכה דף לב.) כ"ע מודו דכפת כתיב ולא אמר כפות קרינן ויצטרך שני לולבים ליטול אור"י משום דהתם סמכינן אקרא פרי עץ הדר דלא משמע אלא חד לכך מודו התם כ"ע דדרשינן מסורת [ג] (ע):

במקום זריזים איתא. וא"ת והא הכא במנחת מאפה תנור [ד] מיירי שהיתה נילושה בפושרים ואותה [ה] מנלן שנבללת בעזרה ושאר מנחה שנבללת בעזרה לפי שהבלילה היתה בכלי שרת [ו] וי"ל דגם מאפה תנור היו לשין בעזרה סמוך לתנור של קודש שלא תחמיץ ורבינו אפריס בר אפריס הגבור מפרש דע"כ היו לשין אותה בעזרה לפי שהיו מודדין אותה בעשרון של קודש כדתנן בפרק שתי מדות (מנחות פז.) עשרון מה היה משמש בו מודד לכל המנחות [ז] (פ): **מה** מרור שאין ביכורים. וליכא למימר מרור היינו זית שהוא מר כדדרשינן (ל) (סנהדרין דף קח:) והנה עלה זית טרף בפיה אמרה יונה יהא מזונותי מרורים כזית וכו' דלקמן (דף לט.) אמר מרור דומיא דמצה מה מצה מין זרעים אף מרור כן ועוד שזית האילן מר ולא הפרי [ח] כדמשמע עלה זית ואמרינן נמי (מכילתא פ' בשלח) ויורהו ה' עץ זהו זית שאין מר באילנות כזית (ק):
אוציא

מסורת הש"ס

א) קדושין עז: שבועות כד. נזיר ד. [כריתות כג.], ב) [לקמן לח:], ג) [שם. לט:], ד) [לעיל לה:], ה) לקמן קטו:, ו) לעיל ל. ב"מ נא. זבחים לה:, ז) מנחות נה., ח) [צ"ל ומשמרן], ט) [לקמן מ. ע"ש], י) [והביאה אל בני אהרן הכהנים וקמץ כצ"ל], כ) מנחות ע. יח:, ל) [צ"ל ולריש לקיש], מ) [מנחות נב:], נ) [עי' תוספתא מנחות פ"ט ה"א], ס) [וע"ע תוס' חולין לז. ד"ה השתא ותוס' שבועות כד. ד"ה האוכל ע"ש], ע) [וע"ע תוס' סוכה ו: ד"ה ור"ש ועוד שם לב. ד"ה כפת שכתבו דצריך טעמא וע"ע תוס' סנהדרין ד. ד"ה כולהו ותוס' זבחים מ. ד"ה לא נצרכה ותוס' נדה טו. ד"ה לא], פ) [ועי' תוס' סוכה נ. ד"ה ואי ותוס' מנחות ט. ד"ה ריש לקיש], צ) [עירובין יח:], ק) [וע"ע תוס' עירובין יח: ד"ה מרורין],

תורה אור השלם

1. לֹא תֹאכַל עָלָיו חָמֵץ שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל עָלָיו מַצּוֹת לֶחֶם עֹנִי כִּי בְחִפָּזוֹן יָצָאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ: דברים טז ג
2. וְנֶפֶשׁ כִּי תַקְרִיב קָרְבַּן מִנְחָה לַייָ סֹלֶת יִהְיֶה קָרְבָּנוֹ וְיָצַק עָלֶיהָ שֶׁמֶן וְנָתַן עָלֶיהָ לְבֹנָה: ויקרא ב א
3. כָּל מַחְמֶצֶת לֹא תֹאכֵלוּ בְּכֹל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם תֹּאכְלוּ מַצּוֹת: שמות יב כ

הגהות הב"ח

(א) גמ' לחם עוני מי שנאכל: (ב) שם קרינן ביה ור' עקיבא: (ג) שם ר' יהושע בן לוי לבניה:

גליון הש"ס

גמ' מידי בלבד כתיב. עיין בהר"ש פ"א מ"ג דטהרות וצ"ע:

מוסף רש"י

האוכל נבלה ביום הכפורים פטור. מכרת, דלא אתי איסור יום כפורים ומיחל אאיסור נבלה דקדים, אם נתנבלה מערב יום כפורים הרי קדם איסור נבלה, ואם נתנבלה ביום כפורים אפילו הכי אסורה היתה עליו מבערב משום אבר מן החי (קדושין עז: וכעי"ז שבועות כד. וכריתות כג.) דלא אמרינן מיגו דאתי יום הכפורים ואיתוסף איסורא לגבי שאר מילי, אתוסף נמי לגבי נבלה, ור"ש לטעמיה דאמר במסכת כריתות (כג.) דאפילו איסור חמור לא אתי וחייל על איסור קל (נזיר ד.). **ואם לש כל הפת אסורה.** ואפילו לאכלה במלח (ב"מ צא.). **מפני הרגל עבירה.** שלא יאכל בשר עמה (שם וכעי"ז זבחים צה:).

עין משפט נר מצוה

קכה א מיי' פ"ו מהל' מצה הלכה ח:
קכו ב ג מיי' שם הל' ה [ופ"ה הל"כ] סמג לאוין עט טוש"ע או"ח סי' תסב סעיף א:
קכז ד מיי' שם פ"ה הלכה כ טו"ע שם סעיף ד בהג"ה:
ה [מיי' פ"ט מהל' מאכלות אסורות הל' כב טוש"ע י"ד סי' לז סעי' א]:
קכח ו מיי' פי"ב מהל' מעשה קרבנות הלכה כא:
קכט ז מיי' שם הל"כ:
קל ח מיי' שם הל' כג ופי"א מהל' פסולי המוקדשין הלכה ז:
קלא ט מיי' פי"א מהל' פסולי המוקדשין הל' ו:
קלב י מיי' פי"ב מהל' מעשה קרבנות הלכה כ:
קלג כ מיי' פ"ו מהל' מצה הלכה ח:

רבינו חננאל

ת"ר יכול יוצא אדם ידי מצה בפסח במעשר שני בירושלים ת"ל לחם עוני, כי בעינן לחם הנאכל באוני, יצא זה שאינו נאכל באוני אלא בשמחה דברי ר' יוסי הגלילי, כדתנן בסוף מעשר שני במנחה ביום טוב היו מתוודים, כיצד היה וידוי בערתי הקדש מן הבית זה מעשר שני וכו', עד לא אכלתי באוני ממנו. הא אם אכלו באנינה לא היה יכול להתודות. **ר' עקיבא אומר מצות מצות ריבה אם כן מה ת"ל לחם עוני פרט למצה עשירה.** ואסיקנא לר' עקיבא כתיב עני למעוטי מצה עשירה, וקרינן עוני כשמואל דאמר לחם שעונין אחריו דברים. ואקשינן איני דר' עקיבא אוסר לאכול בפסח מצה עשירה, והתניא אין לשין את העיסה ביין ושמן ודבש ואם לש ר"ג אומר תשרף מיד, פירוש אפילו אפאה מיד תשרוף. וחכמים אומרים תאכל מיד. פירוש אם אפאה, אמר ר' עקיבא שבתי היתה אצל ר' אליעזר ור' יהושע ולשתי להם עיסה ביין ושמן ודבש ולא אמרו לי דבר. ושנינן הא דאסר ר"ע מצה עשירה ביום טוב ראשון בלבד, בזמן שעונין עליו דברים, והן ההגדה שאמר בה מצה זו שאנו אוכלין על שום מה, על שום שלא הספיק בצקת של אבותינו להחמיץ אותו זמן באנו. אסור אותו זמן לאכול מצה עשירה דבעינן עוני. וזה שאמר לשתי להם עיסה ביין ושמן ודבש, בשאר הימים. ויש לומר כי דבר מועט לש להם כגון בני ר' יהושע שלשו לו בחלב כעין תורא, שהוא דבר מועט. וביום הראשון אסור ובשאר הימים מותר. ונתברר למביני מדע דסוגיא דברייתא הכי הוא, אין לשין את העיסה ביין ושמן ודבש, ואע"פ שאין לשין בהן מקטפין בהן, וחכמים אומרים אין לשין ואף לא מקטפין, ואם לש או קיטף, ר"ג אומר תשרף מיד ואפילו אפאה. וחכמים אומרים תאכל מיד אם אפאה. ודברי הכל זו הברייתא בשאר ימות הפסח היא שנויה זולתי יו"ט ראשון. ומראין הדברים שהת"ק שאמר אע"פ שאין לשין בו מקטפין בו, כך פירוש דבריו, אע"פ שאין לשין במים ושמן, (ו)אם לשן במים ושמן, מקטפין בשמן. מכלל שהלישה שאסר שמן על ידי מים הוא שאסר. ומה שאסר בלישה שמן על ידי מים התיר בקיטוף, וחכמים אסרו זה וזה הלישה והקיטוף ע"י מים הכל אסור. וקיי"ל כחכמים שאפילו אם לש במים לבדו אסור לו לקטף בשמן כלל, וכל שכן שאין לשין במים ושמן כלל. [**והלכתא** יום ראשון אסור ללוש ולקטף במי פירות כל עיקר בין בפני עצמן בין כשהן מעורבין במים. קבעינן לחם עוני למצוה. מכאן ואילך בפני עצמן מותרין, ע"י עירוב אסורין בין ללוש בין לקטף. ואם לש או קטף יאפה ויאכל מיד כחכמים]. **ושוין שאין לשין את העיסה בפושרין.** ואמרינן אמאי לא, והא כל המנחות מצה הן, ותנן כל המנחות נילושות בפושרין ומשמרן שלא יחמיצו. ודחינן אם התירו לכהנים שהן זריזין מתעסקין בעיסה ומשמרין העיסה שלא תחמיץ ומשום זריזותן התירו להן, יתירו לכל אדם. ואמרינן ואם הכהנים זריזין הם כמו שאמרת, יתירו להם גם לתיתה כי זריזין הן וישמרו החיטין בלתיתה ולא יבואו לידי חימוץ, ולמה אסרו הלתיתה במנחות. ודחינן לתיתה פעמים שתהיה שלא על ידי כהן. והא לישה נמי יתכן שתהיה שלא על ידי כהן דהא מקמיצה ואילך מצות כהונה ולישה קמי הכי הוא דהויא. ואסיקנא לישה אפילו בזמן שאינן כהנים אינה אלא בעזרה (במקום שהכהנים רואים אותה, אבל חוץ לחומת העזרה פסולה. לתיתה אינה לא בכהנים ולא בעזרה לפיכך לא התירוה) [דכל מנחה שנילושה חוץ לחומת עזרה פסולה, אבל הלתיתה אינה לא בכהנים ולא בעזרה במקום שהכהנים רואים אותה חיישינן שמא לא ישמרוה כראוי ולפיכך לא התירוה]. **ת"ר יכול יוצא אדם ידי חובתו בבכורים כו'.** בא ר"ע למעט הבכורים ממצה וממרור, ואמר בעינן מצה כמרור. מה מרור אין מביאין ממנו בכורים כי ירק הוא ולא פירי. כך מצה אין מביאים מן הבכורים. ואקשינן אי הכי דמי שהוכשר למרור הוא שהוכשר למצה, אימא או מה מרור אין במינו בכורים כי ירק הוא ואין בכל מיני ירק בכורים שנאמר מראשית כל פרי האדמה ואף מצה בעינן דבר שאין במינו בכורים,

מוסף תוספות

א. דכתיב וזבחת ואכלת מה שאתה זובח אתה אוכל אבל מה שאי אתה זובח לא. תוס' **שבועות כד.** ב. אף לאחר שנתנבלה איכא עשה דשאינה זבוחה. תוס' **חולין לז.** ג. ולא מקרא. חי' **הר"ן.** ד. שנקמצין אחר אפיה וטיגון. תוס' **הרא"ש.** ה. לישה שקודם אפייה וטיגון. **שם.** ו. ונקמצת סלת. **שם.** ז. וכיון דהא עשרון הוא כלי שרת אם היה מוציאה לחוץ היתה נפסלת ביוצא הלכך בעינא שתהא הלישה בעזרה. **שם.** ח. [ו]הפרי עצמו מתוק הוא. תוס' **שאנץ.**

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות